

НЕОБХОДИМ НИ Е ЕВРОПЕЙСКИ МОДЕЛ НА ТРУДОВИ ОТНОШЕНИЯ

Интервю с доц. д-р [Нено Павлов](#), Ректор
на Стопанска академия "Д. А. Ценов"

- Доц. Павлов, какво е най-характерно за модерното висше образование?

Някога великият гръцки мислител Хераклит е казал: "Нищо не е вечно, освен промените". В най-голяма степен изказаната сентенция е валидна за съвременното висше образование, което носи белезите на глобализацията, масовизацията, диверсификацията и иновативността.

Модерното висше образование е иновативно детерминиран тип, който е обусловен от новите технологии на обучение, от новите методически, дидактически, информационни и материално-технически ресурси за преподаване и изследвания.

В обективно налагащата се нова парадигма на степенните образователни системи в света все по-дълбоко навлиза изискването на конкурентния квалификационен профил на обучаваните, новите форми на коопериране в международното образователно пространство чрез междууниверситетски образователни и изследователски мрежи, трансфер на иновативни технологии на преподаване и на педагогически иновации, съвместното използване на транснационалните комуникационни системи.

Иновативното образование преориентира академичните дейности на преподавателя от информационния към организационния тип на обучение с цел педагогическото ръководство на самостоятелната научно-познавателна, учебно-изследователска и професионално-творческа работа на студентите,

докторантите и специализантите. То налага нов тип междуличностна комуникация между “обучаващ и обучаван” във формите на екипното, мултимедийното и електронното обучение.

- Каква е ролята на академичния преподавател в иновативното образование?

В сценария на съвременния учебен процес ролята на академичния преподавател е на активен консултант, организатор и ръководител на екипното обучение, иницирайки иновативния поток от образователни промени във висшето училище.

Академичният персонал е генераторът на капацитет за ускоряване на прехода от елитарното към масовото образование, от спонтанното към конкурентното, гъвкавото и транснационалното образование през целия живот, ориентирано към бизнеспрактиката и пазара на труда, към международните гаранции и стандарти за качество, признаване и конвертируемост на квалификациите.

Многообразието от качества, компетенции и характеристики на академичния преподавател като фундаментален и базов ресурс на съвременното висше училище се проявява в учебно-изследователския процес чрез възприетия модел на трудови отношения.

- Доколко в българските висши училища присъстват пазарни трудови отношения?

Въпреки извършените кардинални демократични промени и признаването от страна на европейските структури, че в България реално има функционираща пазарна икономика, отговорът на този въпрос е отрицателен. Считаю, че при организирането на трудовите отношения във ВУЗ се основаваме на твърде остаряла и усложнена

нормативна база /визирам Кодекса на труда/, която не позволява налагането на гъвкави форми на заетост, гъвкави договори за наемане и ползване на академичен персонал, при изборност на учебни дисциплини и програми от студентите, при прилагането на европейската система за акумулиране и трансфер на кредити. На висшите училища е нужна по-голяма гъвкавост и “маневреност” на ректорските ръководства при композирането на академичния състав, каквато практика съществува в европейските и американски университети. Бих продължил с необходимостта от нормативни възможности за значително либерализиране и интернационализиране на трудовите отношения, разширяване на по-гъвкаво договорно начало при управление на човешките ресурси.

- Съществува ли законова самостоятелност за регулиране на трудовите отношения в университетите?

Считам, че са нужни нови промени за освобождаване на трудовите отношения от т. нар. централистично и фиксирано регулиране, респективно от запазените от минали времена бюрократични процедури по управлението на персонала. Това ще рече, ограничаване на централистичните императивни норми и трансформирането им в норми със задължителен “долен праг” и неопределен максимум. Запълване на правното пространство във ВУЗ с нови, хармонизирани с европейските директиви либерални правни механизми и стандарти за формиране, използване и кариерно развитие на академичния състав, включително чрез добрите практики на колективното трудово договаряне.

Нужен ни е нов европейски модел на трудови отношения, освободен от централизираното императивно регулиране с детайлно фиксирани процедури, несъвместими с новата академична среда и

автономията на университетите, с изискването за мобилност на професорско-преподавателския състав в европейското образователно и научноизследователско пространство.

- Какви проблеми стоят пред висшите училища във връзка с изграждането на нов европейски модел на трудови отношения?

Висшите училища са изправени пред няколко съществени проблема:

Използването на гъвкави договори и форми на учебно-преподавателска работа, на гъвкаво композиране на академичния персонал при прилагане на европейската система за акумулиране и трансфер на кредити, на изискването за изборност на учебни дисциплини и мобилност на студентите.

Разширяването на капацитета на действащата законова уредба за трансформиране на трудовите отношения под знака на реформите в образованието при присъединяването към Европейския съюз.

Промените в правилата на настоящия тип трудови отношения като мотивационни механизми във висшите училища за изпълнение на европейския приоритет за “качество”.

Изчистване на правното пространство във висшите училища от възможността за политическите поръчки и вмешателството в законодателството за академичните трудови отношения.